

۱۳۹۹۷۵۹
۹۵/۳/ع

بی خانمانی

ماہف

سلمان قادری - اصغر اکبر



انشاءات آرون

سرشناسه	: قادری، سلمان، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور	: بی خانمائی / نویسندگان: سلمان قادری - اصغر اکبری
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۳۰۰ ص.
شابک	: ۶-۳۵۵-۲۳۱-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: بی خانمائی - بی خانمان‌ها
موضوع	: بی خانمان‌ها - وضع اجتماعی
شناسه افزوده	: اکبری، اصغر، ۱۳۵۴
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ب ۹ ق ۲ / HV۴۴۹۳
رده‌بندی دیویی	: ۳۶۲/۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۸۰۴۷۷



انتشارات آرون

بی خانمائی

مؤلف: سلمان قادری - اصغر اکبری

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۲۰۰ نسخه

۲۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۳
فصل یک: وضعیت بی خانمانی در جهان و ایران	۱۷
تاریخچه‌ی بی خانمانی در ایران	۲۰
تعداد افراد بی خانمان	۲۶
وضعیت بی خانمان‌ها در ایالات متحده	۳۱
وضعیت بی خانمانی در ایران	۳۲
سبب‌شناسی بی خانمانی	۴۳
زنان بی خانمان	۴۵
خشونت علیه زنان بی خانمان	۴۷
پدیده‌ی فرار از منزل و بی خانمانی	۵۳
سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات به افراد بی خانمان در شهر تهران	۵۶
الف) سازمان‌های دولتی	۵۷
۱- برنامه‌ی پایگاه خدمات اجتماعی	۵۷
۲- مددسراها	۵۷
۳- گشت فوریت‌های خدمات اجتماعی شهرداری تهران	۵۷
۴- مجتمع مهارت‌آموزی و کارآفرینی بهاران	۵۸
ب) سازمان‌های غیردولتی	۵۸
۱) جمعیت طلوع بی‌نشان‌ها	۵۸
۲) مؤسسه زنان سرزمین خورشید	۵۹
۳) مؤسسه مهرآفرین	۵۹
طرح دیوار مهریانی	۶۱

۶۱	قانون مصوبه شورای عالی اداری در خصوص ساماندهی متکدیان
۶۵	بحث و نتیجه‌گیری
۶۶	نکات کلیدی
۶۹	فصل دوم: دلایل بروز بی‌خانمانی
۷۰	الف) دلایل بروز بی‌خانمانی در پژوهش‌های خارجی
۷۳	ب) پژوهش‌های داخلی در زمینه دلایل بروز بی‌خانمانی
۷۹	عوامل مؤثر فردی در بروز بی‌خانمانی
۸۱	مشکلات و اذواء افراد بی‌خانمان
۸۳	قربانی شدن افراد بی‌خانمان در جرایم خشن
۸۴	بیکاری و بی‌خانمانی
۸۶	توانمندسازی افراد بی‌خانمان
۸۷	اولین گام در یادگیری، آمزش اشتغال
۸۸	بحث و نتیجه‌گیری
۸۹	نکات کلیدی
۹۱	فصل سه: مدل‌های ارایه‌ی خدمات به افراد بی‌خانمان
۹۲	معرفی پروتکل بهبود یافته درمانی
۹۳	ساختار مدل تیپ
۹۴	بخش یک: راهنمای عملی برای تهیه‌ی خدمات سلامت روانی
۹۵	بخش دو: راهنمای ارایه‌ی برنامه‌ی سلامت رفتاری برای مدیران برنامه
۹۵	بخش سه: مرور ادبیات مربوط به مدل تیپ
۹۶	موضوعات و مهارت‌های مطرح شده در مدل تیپ
۹۸	چه اقداماتی در مدل تیپ انجام می‌شود؟
۹۹	چه برنامه‌هایی برای افراد بی‌خانمان مبتلا به اختلال روانی و ...
۱۰۰	خدمات پیشگیری برای افرادی که بی‌خانمان می‌باشند
۱۰۱	خدمات پیشگیری
۱۰۲	مسکن به‌عنوان یک اقدام پیشگیرانه
۱۰۴	انواع بی‌خانمانی
۱۰۵	جوامع چگونه نسبت به بی‌خانمانی واکنش نشان می‌دهند؟
۱۰۷	بی‌خانمانی و خدمات سلامت رفتاری
۱۰۸	امتیازات خاص کار با افراد بی‌خانمان

۱۰۹	ویژگی‌های افرادی که به آرایه‌ی خدمات به بی‌خانمان‌ها می‌پردازند
۱۱۳	خود ارزیابی نگرش‌ها نسبت به افرادی که بی‌خانمان می‌باشند
۱۱۴	واکنش‌ها و فرضیاتی درباره‌ی افرادی که بی‌خانمان هستند
۱۱۵	افسانه‌ها و واقعیت‌ها درباره‌ی افراد بی‌خانمان
۱۱۷	مهارت خود مراقبتی در کار با افراد بی‌خانمان
۱۱۸	واکنش‌های معمول در کار با افراد بی‌خانمان
۱۲۱	تأثیر بی‌خانمانی بر کودکان و خانواده‌ها
۱۲۵	مراحل تغییر، بهبودی و توانبخشی
۱۲۶	الف) مدل مراحل تغییر
۱۲۹	ب) مدل مراحل مهم بهبودی
۱۳۱	ج) مراحل توانبخشی افراد بی‌خانمان
۱۳۲	خدمات امداد رسانی و مشاورت دادن افراد بی‌خانمان
۱۳۳	انتقال به مراقبت شدید
۱۳۴	مراقبت شدید
۱۳۵	انتقال به مراقبت شدید تا توانبخشی مداوم
۱۳۶	توانبخشی پایدار
۱۳۷	مداخلات بالینی و استراتژی برای خدمت به افرادی بی‌خانمان
۱۳۸	خدمات سیار
۱۴۰	غربالگری اولیه و ارزشیابی
۱۴۲	غربالگری، مداخله‌ی مختصر و ارجاع برای درمان
۱۴۲	مداخله‌ی اولیه و تثبیت
۱۴۴	درمان و برنامه‌ریزی پیشگیری
۱۴۵	مدیریت مورد
۱۴۶	مدیریت وابستگی
۱۴۷	مسکن حمایتی
۱۴۷	مصاحبه‌ی انگیزشی
۱۴۸	مدل درمان ماتریکس
۱۴۹	درمان شناختی رفتاری
۱۵۰	اشتغال حمایتی
۱۵۱	مدل کلپ خانه برای اشتغال انتقالی
۱۵۲	موضوعات خاصی که باید در آرایه‌ی خدمات

۱۵۳	۱- نیازهای ویژه‌ی افراد بی‌خانمان.....
۱۵۳	۲- حمایت‌های خانوادگی و خدمات مربوط به خانواده‌ی آنها.....
۱۵۴	۳- شایستگی فرهنگی.....
۱۵۵	انواع خدمات سرپناه یا مسکن برای افراد بی‌خانمان.....
۱۵۷	برنامه‌ی خدمات مسکن برای افرادی که اختلالات مصرف مواد یا روانی داشته‌اند.....
۱۵۹	نقش مددکاران اجتماعی در ارتباط با افراد بی‌خانمان.....
۱۶۸	بحث و نتیجه‌گیری.....
۱۷۰	نکات کلیدی.....
۱۷۳	فصل ۴- مهارت: تجربیات کار با افراد بی‌خانمان.....
۱۷۳	زندگی روانه‌ی افراد بی‌خانمان.....
۱۸۰	زنان بی‌خانمان.....
۱۸۳	کودکان بی‌خانمان.....
۱۸۸	یافتن غذا توسط افراد بی‌خانمان.....
۱۹۱	پذیرش در بین بی‌خانمان‌ها.....
۱۹۶	خانواده‌های بی‌خانمان‌ها.....
۱۹۹	تدریجی بودن مشکلات.....
۲۰۱	بیم و امید در بین بی‌خانمان‌ها.....
۲۰۳	آیا افراد بی‌خانمان می‌توانند پس‌انداز کنند؟.....
۲۰۴	یادگیری تکنیک‌های بقا در بین بی‌خانمان‌ها.....
۲۰۶	بسیاری از افراد بی‌خانمان به دنبال گشوده شدن در امیدی.....
۲۰۷	شوک بی‌خانمانی.....
۲۰۸	نقش داوطلبین و سازمان‌های غیردولتی در یاری به افراد بی‌خانمان.....
۲۱۶	امدادرسانان سیار.....
۲۲۳	بی‌تفاوتی اجتماعی و بی‌خانمانی.....
۲۲۶	۵۰ روش برای کمک مؤثر به افراد بی‌خانمان.....
۲۳۰	نمونه‌هایی از زندگی افراد بی‌خانمان.....
۲۳۵	بحث و نتیجه‌گیری.....
۲۳۶	نکات کلیدی.....
۲۳۹	فصل پنج: برنامه‌های پیشگیری از وابستگی به مواد اعتیادآور.....
۲۳۹	مقدمه.....

۲۴۰	 پیشگیری از اچ ای وی - ایدز
۲۴۰	 تأکید بر داروهای تجویزی
۲۴۱	 ماهیت و زمینه بروز مشکل
۲۴۲	 شواهد عصبی شناختی
۲۴۲	 چرا جوانان در معرض خطرات بیشتری ناشی از مصرف مواد قرار دارند؟
۲۴۳	 چگونه خطرات سوء مصرف موادمخدر در سراسر زندگی اتفاق می افتد؟
۲۴۳	 نقش جنسیت در سوء مصرف مواد مخدر و اعتیاد
۲۴۴	 ارتباط بین سوء مصرف مواد مخدر و بیماری های روانی دیگر
۲۴۴	 چگونه علم فقه ما از اعتیاد دگرگون می کند؟
۲۴۵	 افراد در همه سنین پیامدهای ناشی از مصرف مواد
۲۴۵	 چگونه علم برای راستی به مدت و سوء مصرف موادمخدر راه حل ارائه می دهد؟
۲۴۶	 اعتیاد به موادمخدر چیست؟
۲۵۴	 مقدمه ای بر مغز انسان
۲۵۵	 ارتباط بخش های مختلف در مغز چگونه انجام می گیرد؟
۲۵۶	 موادمخدر چگونه در مغز عمل می کنند؟
۲۵۷	 چگونه مواد اعتیادآور در مغز می توانند باعث ایجاد تکلیف رفتار شوند؟
۲۵۷	 چرا مخدرها نسبت به پاداش ها بیشتر اعتیادآورند
۲۵۹	 اعتیاد و سلامتی
۲۶۴	 درمان و بهبودی
۲۶۵	 اصول درمان اعتیاد چیست؟
۲۶۵	 چگونه پزشکان می توانند به درمان اعتیاد کمک نمایند؟
۲۶۷	 بهترین برنامه درمان برای افزایش دادن طول مدت
۲۶۸	 خدمات پیشگیرانه مورد استفاده در روش های مدیریت مورد
۲۶۹	 بی خانمانی و مصرف مواد اعتیادآور
۲۷۱	 بحث و نتیجه گیری
۲۷۲	 نکات کلیدی
۲۷۵	 فصل شش: اختلالات روانی شایع در بین افراد بی خانمان
۲۷۵	 ۱- اختلال اسکیزوفرنی
۲۷۶	 ۲- اختلال استرس پس از سانحه
۲۷۸	 ۳- اختلال شخصیت ضد اجتماعی

۲۷۹.....	۴- اختلال دوقطبی
۲۸۱.....	۵- اختلال افسردگی
۲۸۲.....	۶- اختلال اضطراب فراگیر
۲۸۴.....	اختلالات روانی و بی‌خانمانی
۲۸۵.....	بحث و نتیجه‌گیری
۲۸۶.....	نکات کلیدی
۲۸۹.....	منابع فارسی
۲۹۲.....	منابع انگلیسی

www.ketab.ir

مقدمه

یکی از پدیده‌های به دنبال گسترش شهرنشینی و مهاجرت از روستاها به شهرها شایع گردید بی‌خانمانی است. از نظر تاریخی اطلاعات دقیقی در خصوص زمان شکل‌گیری این پدیده وجود ندارد اما با وقوع انقلاب صنعتی و حضور مردم در شهرها، بی‌خانمانی نیز مورد توجه قرار گرفت و قوانینی برای کاهش و مواجهه با آن به تصویب رسید. سیر تاریخی قوانین حاکی از آن است که در ابتدا افراد بی‌خانمان همانند مجرم نگرسته می‌شدند و لذا سعی در تنبیه، تبعید و زندانی‌شدن آنها می‌شد. اما به مرور زمان قوانین یاد شده منسوخ گردید و افراد بی‌خانمان نیز همانند سایر انسان‌ها از حقوق مساوی برخوردار شدند. لذا دولت‌ها کوشیدند تا با تأسیس مراکز نگهداری و سرپناه برای این افراد به کاهش آسیب بپردازند. همچنین برنامه‌هایی نیز به منظور آموزش مهارت‌های زندگی و حرفه‌آموزی آنها تدوین گردید و زمینه‌ی بازگشت‌شان به خانواده و جامعه فراهم شد.

بی‌خانمانی در یک مفهوم کلی به معنی فقدان سرپناه یک فرد، خانواده و یا گروهی از اشخاص گفته می‌شود که به دلایل مختلف مجبور به حضور در خیابان، پارک‌ها و یا مکان‌های مخروبه شده‌اند. هر چند طبقه‌بندی‌های مختلفی نیز ارائه گردیده است که در این کتاب به صورت مفصل به آن پرداخته‌ایم. عوامل متعددی نیز در بروز بی‌خانمانی مؤثر است که می‌توان آن را به عوامل ساختاری، خانوادگی و فردی تقسیم نمود. بنابراین بی‌خانمانی صرفاً یک مسئله‌ی فردی نیست. بلکه عوامل متعدد در تعامل با همدیگر منجر به بی‌خانمانی یک فرد یا خانواده می‌شوند.

بی‌خانمانی همراه با بروز پیامدهای جسمی، روانی و اجتماعی برای افراد بی‌خانمان و خانواده‌های آنهاست. عدم حضور یک فرد در خانواده می‌تواند باعث ایجاد خلاء روانی در بین همه‌ی اعضای خانواده گردد و لذا پدیده‌ی بی‌خانمانی یک مشکل چندوجهی است. به‌صورتی که افراد و خانواده را درگیر خود می‌نماید. گسست این روابط نیز به‌دلایل مختلفی نظیر اعتیاد، طلاق، اختلافات و درگیری‌های خانوادگی، فقر و ... می‌باشد.

بی‌خانمانی صرفاً مربوط به یک ساختار طبقاتی، نژاد، جنسیت، مذهب و قومیت خاصی نیست و لذا در بین همه‌ی افراد اعم از تحصیلکرده، ثروتمند و غیره رایج است. اما بر سادگی تحلیلات متعدد و شواهد موجود افراد طبقات فقیر جامعه بیشتر با این پدیده مواجه هستند و بنابراین بی‌خانمانی در بین طبقات بالا و حتی متوسط جامعه چندان رایج نیست. این مسئله می‌تواند ما را به یک نکته‌ی کلیدی سوق دهد و آن نقش سرمایه، ثروت و توزیع ناهمگون آن و در نتیجه شکاف طبقاتی در بروز شیوع بی‌خانمانی است. علاوه بر این طوایف ده‌های اخیر بی‌خانمانی در بین زنان و کودکان نیز رشد چشمگیری داشته است. در حال حاضر با پدیده‌ی خانواده‌های بی‌خانمان مواجه هستیم و لذا نیازمند بررسی بیشتر و تحقیقات مفصل‌تر درخصوص سبب‌شناسی این پدیده می‌باشیم.

تاکنون اقدامات مؤثری توسط بسیاری از کشورهای آسیای پیشگیری و مقابله با پدیده بی‌خانمانی صورت گرفته است. در کشورمان نیز علایرغم مشکلاتی که درخصوص آمار تعداد بی‌خانمان‌ها وجود دارد اما از یک دهی بیش اقدامات مؤثری برای کاهش مشکلات افراد بی‌خانمان در سطح کلان شهرها انجام شده است که از جمله می‌توان به تأسیس مراکز اقامتی و یا سرپناه برای این افراد و اخیراً طرح‌هایی به‌منظور حرفه‌آموزی، آموزش مهارت‌های اجتماعی و زندگی اشاره نمود. سازمان‌های غیردولتی نیز فعالیت‌های مؤثری به‌منظور امداد رسانی افراد بی‌خانمان انجام داده‌اند. هر چند چالش‌های فراوانی در زمینه‌ی نگرش تبعیض‌آمیز نسبت به افراد بی‌خانمان وجود دارد.

انتقاداتی نیز بر نحوه‌ی ارائه خدمات به افراد بی‌خانمان وجود دارد زیرا اغلب این برنامه‌ها با هدف درمان این افراد ارائه گردیده است در حالی که کمتر به اقدامات پیشگیرانه توجه شده است.

باتوجه به روند روبه رشد این پدیده، ما بر آن شدیم تا کتابی با موضوع بی‌خانمانی، دلایل بروز، چالش‌ها و خدماتی که به این افراد ارائه می‌شود به نگارش درآوریم. این کتاب مشتمل بر شش فصل می‌باشد. در فصل یک کلیاتی درخصوص تاریخچه‌ی بی‌خانمانی در جهان و ایران، تعداد افراد بی‌خانمان و سازمان‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات ارائه شده است. فصل دوم دلایل بروز بی‌خانمانی، پیامدهای آن و مهمترین نیازهای افراد بی‌خانمان ذکر شده است. در فصل سه مدل، روش و تکنیک‌های مؤثر کار با افراد بی‌خانمان ارائه گردیده است. در فصل چهار به بیان تجربیات نویسندگان کتاب در ارتباط با افراد بی‌خانمان پرداخته شده که هدف آن ارائه‌ی تصویری واقع‌بینانه از وضعیت بی‌خانمان‌ها می‌باشد.

در فصل پنجم کتاب به بررسی درمان‌ها، شروع مصرف مواد، پیامدها و روش‌های درمان پرداخته شده و در فصل ششم به بررسی آخرین اختلالات روانی در بین افراد بی‌خانمان ذکر شده است.

مطالب این کتاب ممکن است خالی از اشکال نباشد باتوجه به اینکه هدف نویسندگان کتاب ارائه‌ی تصویری واقع‌بینانه و بدون هرگونه تعصب و پیش‌داوری نسبت به افراد بی‌خانمان می‌باشد، امید است خوانندگان محترم با پیشنهادات و انتقادات خود ما را در غنی ساختن مطالب آن یاری نمایند.